

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۸/۰۵

داکتر نوراحمد خالدي

گزارش تحلیلی جامع:

ساختار، تحولات تاریخی و مشکلات معاصر دیاسپورای افغان در جهان

خلاصه

نفوس دیاسپورا و پناهندگان افغان در جهان، یکی از بزرگترین، قدیمی‌ترین و از نظر جغرافیایی پراکنده‌ترین نفوس‌های جابجا شده در عصر مدرن به شمار می‌رود. بر اساس داده‌های تجمیع‌شده در اسناد رسمی سازمان ملل، بانک‌های اطلاعاتی ملی و گزارش‌های پارلمانی، اندازه کل این نفوس در حدود ۶.۳ تا ۷.۵ میلیون نفر برآورد می‌شود. آنچه این نفوس را متمایز می‌سازد، شکاف عمیق ساختاری میان دو قطب اصلی آن است: کشورهای همسایه شرقی و جنوب غربی (ایران، پاکستان و کشورهای حاشیه خلیج فارس) که میزبان اکثریت قریب به اتفاق (بیش از ۸۰ درصد) نفوس به عنوان پناهنده یا نیروی کار مهاجر هستند؛ و کشورهای غربی بازاسکان‌دهنده (ایالات متحده، آلمان، کانادا، بریتانیا، استرالیا و غیره) که افغانها را به حیث یا ساکنان دائمی و اکثراً دارای تابعیت در خود جای داده‌اند. رشد ۳۱ درصدی این نفوس طی تنها چهار سال اخیر، آن را به یکی از پویاترین و حساسترین جوامع مهاجرتی جهان تبدیل کرده است.

بخش اول: دیاسپورای افغان در کشورهای همسایه؛ بزرگترین میزبانان با شکننده‌ترین وضعیت حقوقی

۱. ایران؛ بزرگترین میزبان با موج عظیم اخراج

ایران همواره به عنوان بزرگترین کشور میزبان پناهندگان افغان در جهان شناخته شده است. با این حال، احصائیه‌های ارائه‌شده در اسناد موجود دارای نوسانات شدید و تناقضات ساختاری است. برآوردها نفوس افغان‌های مقیم ایران را در حدود ۱.۶۵ تا ۳.۷ میلیون نفر اعلام می‌کنند. این فاصله عظیم احصائیه‌ها، ناشی از تفکیک نفوس دارای کارت‌های اقامت (پناهندگی قانونی) که حدود ۷۵۸,۰۰۰ نفر هستند، از نفوس عظیم کارگران فاقد مدرک و دارندگان برگه‌های سرشماری موقت است. در سالهای ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۶ میلادی، دولت ایران با اجرای یک کمپین گسترده اخراج و ساماندهی، موجی از بازگشت اجباری نزدیک به ۱.۹ تا ۲.۱ میلیون نفر را به افغانستان رقم زد که این رویداد، بزرگترین موج بازگشت اجباری از ایران در دو دهه اخیر محسوب می‌شود. منابع: UNHCR, The New Humanitarian, ReliefWeb

۲. پاکستان؛ کهنه میزبان پناهندگان با طرح اخراج مرحله‌ای

پاکستان دومین میزبان بزرگ منطقه است که برآورد نفوس افغان‌های مقیم آن بین ۱.۳ تا ۱.۷۳ میلیون نفر اعلام شده است. هسته اصلی این نفوس را دارندگان کارت **Proof of Registration (PoR)** تشکیل می‌دهند که حدود ۱.۳ تا ۱.۴ میلیون نفر را شامل می‌شود. اما تحول بزرگ در این کشور، اجرای طرح «طرح اخراج اتباع خارجی غیرقانونی» در حدود ۲۰۲۶-۲۰۲۵ بود که به موجب آن، بیش از ۱ میلیون افغان (به صورت داوطلبانه یا اجباری) به افغانستان بازگشتند. نکته قابل توجه در این موج بازگشت، نسبت بالای زنان و کودکان در میان بازگشت‌کنندگان بود که نشان‌دهنده فشار مضاعف بر خانواده‌های آسیب‌پذیر است. منابع: UNHCR, VoA, Afghanistan Diaspora Platform

۳. ترکیه؛ دروازه‌ای بسته به اروپا

نفوس افغان‌های ساکن ترکیه حدود ۱۳۹,۲۵۱ نفر برآورد شده است. این نفوس ترکیبی از دارندگان مجوز اقامت بشردوستانه، سرمایه‌گذاران تجاری در استانبول و انقره و پناهجویان در انتظار تعیین تکلیف هستند. با این حال،

سیاست‌های سختگیرانه مرزی ترکیه (از جمله دیوار مرزی شرقی و کنترل‌های شدید داخلی) باعث تثبیت نفوس و جلوگیری از ترانزیت غیرقانونی آن‌ها به سمت اروپا شده است. منابع (PMM Turkey, ReliefWeb, IOM):

۴. کشورهای حوزه خلیج فارس (GCC) و هند

برخلاف تصور عمومی که پناهندگان را با مهاجرت‌های اجباری پیوند می‌زند، نفوس افغان‌ها در کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس عمدتاً از نیروی کار اقتصادی و بازرگانان تشکیل شده است. احصائیه‌ها امارات متحده عربی را با میزبانی از حدود ۳۰۰,۰۰۰ نفر (متمرکز در دبی و ابوظبی) و عربستان سعودی با ثبت رسمی ۱۳۲,۲۸۲ اتباع افغانستان، بزرگترین جوامع این منطقه را در خود جای داده‌اند. در سوی مقابل، هند با نفوسی حدود ۲۰ تا ۳۰ هزار نفر، نفوسی شهری و عمدتاً متشکل از محصلان، گردشگران طبی و تجار مقیم دهلی (به خصوص محله لاجپت نگر) را میزبانی می‌کند.

بخش دوم: دیاسپورای افغان در کشورهای غربی؛ جوامع تثبیت‌یافته و اتباع راجستر شده

دومین قطب نفوسی دیاسپورای افغان، کشورهای صنعتی پذیرنده مهاجر هستند. این جوامع عمدتاً دارای سابقه اسکان طولانی‌مدت، نرخ بالای تابعیت و دسترسی به خدمات رفاهی و آموزشی هستند.

۱. آلمان؛ قطب بیرقیب اروپا

آلمان با نفوسی بالغ بر ۴۶۱,۰۰۰ نفر، بزرگترین جامعه افغان‌تبار را در اروپا و سومین جامعه بزرگ در جهان در اختیار دارد. نکته حائز اهمیت در ساختار این نفوس، وضعیت حقوقی شکننده بخش اعظم آن است: از حدود ۲۸۲,۷۰۰ نفری که دارای وضعیت حمایت رسمی هستند، اکثریت قریب به اتفاق دارای مجوز اقامت موقت سالانه بوده و از این جمله تنها حدود ۲۰,۶۰۰ نفر موفق به اخذ اقامت دائم شده‌اند. این موضوع، نفوس افغان‌های آلمان را به یکی از آسیب‌پذیرترین گروه‌های پناهندگی اروپا از نظر امنیت حقوقی تبدیل کرده است. همچنین آلمان به عنوان مقصد اول پناهجویان افغان در اتحادیه اروپا، سهم ۳۷.۶ درصدی از کل درخواست‌های جدید و تکراری افغان‌ها را به خود اختصاص داده است.

5 اگست 2026

آرشیف: مطالب نشر شده نور احمد خالدي